

Försäkringskassans kontrollutredningar - Andra tertialen 2013

Inledning

En av Försäkringskassans grundläggande uppgifter är att säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs och motverka bidragsbrott. Detta är nödvändigt för att stärka förtroendet för socialförsäkringen och för Försäkringskassan. Vår utgångspunkt i kontrollarbetet är att våra kunder vill göra rätt för sig. Samtidigt är vi medvetna om att det finns de som felaktigt försöker utnyttja socialförsäkringen.

Vår utgångspunkt är att det ska vara lätt för de som söker ersättning att göra rätt från början, bland annat med hjälp av tydlig information, upparbetade kundkanaler och en välfungerande självbetjäning.

Den viktigaste delen av kontrollarbetet sker proaktivt i den ordinarie handläggningen. Där kan fel upptäckas och stoppas tidigt innan utbetalning sker. Som ett komplement till detta gör Försäkringskassan även kontrollutredningar¹ i efterhand när det uppstår en misstanke om att kunden avsiktligt undanhållit information eller lämnat felaktiga uppgifter. Målet med kontrollutredningsverksamheten är att identifiera de misstänkta bidragsbrotten.

I den här rapporten redovisas resultatet för avslutade kontrollutredningar för tidsperioden maj – augusti 2013. Dessutom redovisas resultatet av återrapporterade polisanmälningar från polis, åklagare och domstol.

Redovisad statistiken i den här rapporten är på riksnivå och det går inte att särredovisa på lokal nivå, då vi inte för statistik baserad på folkbokföringsort.

¹ En kontrollutredning kan startas genom en extern anmälan från allmänheten, intern impuls från förmånshandläggare eller genom en underrättelse från annan myndighet. En utredning kan också startas genom en riktad kontroll initierad av Försäkringskassan.

Sammanfattning

Under tidsperioden 1 maj – 31 augusti 2013 avslutades 5 980 kontrollutredningar och 502 polisanmälningar registrerades. Av samtliga avslutade kontrollutredningar har nästan 31 procent genererat en åtgärd. Detta är den högsta åtgärdsfrekvensen som har registrerats för kontrollverksamheten. Ur ett effektivitetsperspektiv är detta en mycket positiv utveckling.

Under samma period har vi hittat felaktiga utbetalningar i 1 328 kontrollutredningar som sammanlagt resulterade i ett återkravsbelopp på nästan 100 miljoner kronor. Dessutom ledde utredningarna till beslut om avslag, stoppad och minskad ersättning som i sin tur genererade en bedömd framtida besparing på drygt 210 miljoner kronor.

- 31 procent av samtliga avslutade kontrollutredningar har lett till en åtgärd under andra tertialen 2013. Det är en ökning med nästan 4 % från samma tidpunkt från föregående år.
- Försäkringskassan har under andra tertialen beslutat om återkrav eller skadestånd inom assistansersättningen på drygt 28,5 miljoner kronor samt förhindrat 24,8 miljoner kronor i framtida felaktiga utbetalningar inom assistansersättningen.
- Sammanlagt har Försäkringskassans kontrollverksamhet upptäckt och återkrävt felutbetalningar samt förhindrat framtida utbetalningar till ett sammanlagt belopp på drygt 310 miljoner kronor.

Tabell 1. Sammanfattande statistik per tertial över kontrollutredningar (antal)

	T2 2011	T3 2011	T1 2012	T2 2012	T3 2012	T1 2013	T2 2013
Avslutade kontrollutredningar	6 423	6 706	6 790	6 047	6 706	6 905	5 980
Polisanmälningar	499	556	449	423	350	476	502
Andel polisanmälningar av totalt antal utredningar	7,8 %	8,3 %	6,6 %	7,0 %	5,2 %	6,9 %	8,4 %
Felaktiga utbetalningar som upptäckts under kontrollutredningar	1 256	1 244	1 402	1 301	1 399	1 369	1 328
Summa felaktiga utbetalningar (Mkr)	87,1	96,9	95,1	86,7	103,1	117,6	99,7
Summa besparingsbelopp (Mkr)	224,9	226,2	215,5	239,5	270,4	270,8	210,1
Andel utredningar med åtgärd ¹ av alla avslutade utredningar	23,8 %	24,2 %	26,2 %	27,1 %	27,1 %	26,8 %	30,8 %

¹ Med åtgärd avses avregistrering, avslag, ersättning upphör, minskad ersättning, återkrav, skadestånd, impuls till annan myndighet eller kombinationer av dessa.

Tabell 2. Åtterrappporterade polisanmälningar per tertial (antal)

	T2 2011	T3 2011	T1 2012	T2 2012	T3 2012	T1 2013	T2 2013
Beslut från polis, åklagare och domstol, antal	309	431	506	316	358	333	348
Antal lagförda ²	47	103	142	86	81	70	46
Andel lagförda av åtterrappporterade beslut	15,2 %	23,9 %	28,1 %	27,2 %	22,6 %	21,0 %	13,2 %

² Innebörden av begreppet lagförd är fällande domar, åtalsunderlåtelse samt strafförelägganden.

Kontrollutredningar

En viktig del i arbetet med att identifiera och åtgärda felaktiga utbetalningar och beivra bidragsbrott är de kontrollutredningar som Försäkringskassan genomför. En kontrollutredning kan startas genom en extern anmälan från allmänheten, intern impuls från handläggare eller genom en underrättelse från annan myndighet. En utredning kan också startas genom en riktad kontroll initierad av Försäkringskassan.

Vi stoppar eller minskar ersättningen om någon beviljats ersättning som han eller hon inte har rätt till, detta oavsett om felet är oavsiktligt eller avsiktligt. Därefter tar vi ställning till om personen ska betala tillbaka den felaktigt utbetalda ersättningen. Försäkringskassan polisanmäler alla misstänkta bidragsbrott i enlighet med bidragsbrottslagen (2007:612).

Om Försäkringskassan även misstänker att en person får felaktiga utbetalningar från en annan myndighet har vi skyldighet att meddela den berörda myndigheten enligt lag (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

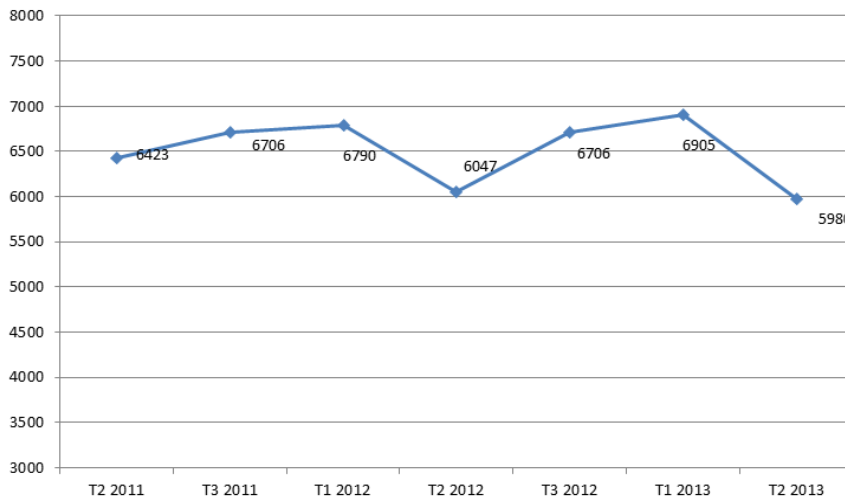
Avslutade utredningar

Under andra tertialet avslutade Försäkringskassan 5 980 utredningar.² Det är i nivå med samma tidsperiod under föregående år. Utredningar avseende sjuk- och aktivitetsersättning, bostadsbidrag och sjukpenning utgör knappt hälften av de avslutade ärendena. Se tabell 3 i bilagan.

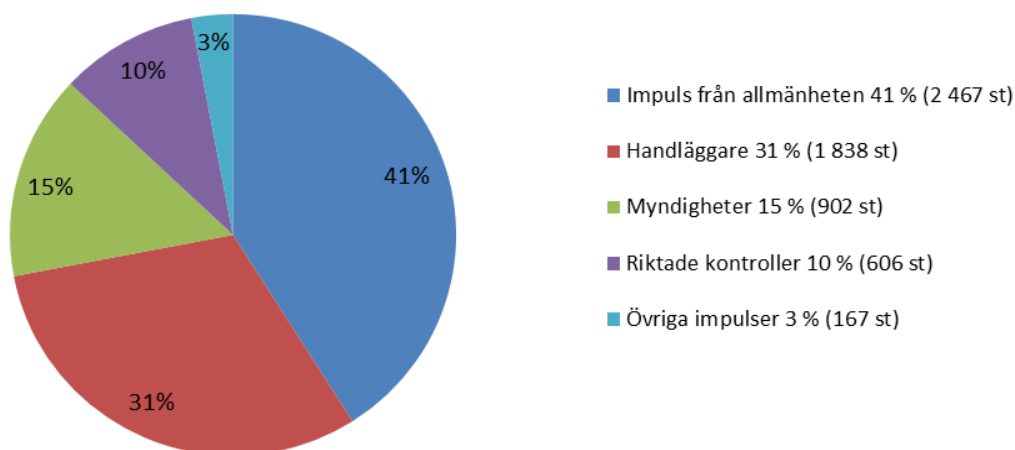
Under andra tertialen 2013 har 31 procent av alla kontrollutredningar lett till någon form av åtgärd.³ Detta är den högsta andelen för åtgärder som Försäkringskassans kontrollverksamhet har noterat. Den vanligaste förekommande åtgärden är att man beslutar om stoppad utbetalning och återkrav på tidigare fel utbetald ersättning.

² Statistiken visar antal kontrollutredningar per förmån och inte hur många personer som har varit föremål för kontrollutredningar. En person kan ha blivit utredd för flera olika ersättningar.

³ Med åtgärd avses minskad eller helt indragen ersättning, avregistrering, avslag, impuls till annan myndighet samt återkrav/skadestånd eller kombinationer av dessa.

Diagram 1. Tidsserie över antal avslutade kontrollutredningar per tertial 2011 - 2013**Impulser till kontrollutredning**

En stor del av de avslutade kontrollutredningarna, 2 467 utredningar (41 procent) påbörjades till följd av anmälningar från allmänheten, där den övervägande andelen är anonyma anmälningar.

Diagram 2. Fördelning av impulstyper för avslutade kontrollutredningar T2 2013

Felaktiga utbetalningar och besparingsbelopp

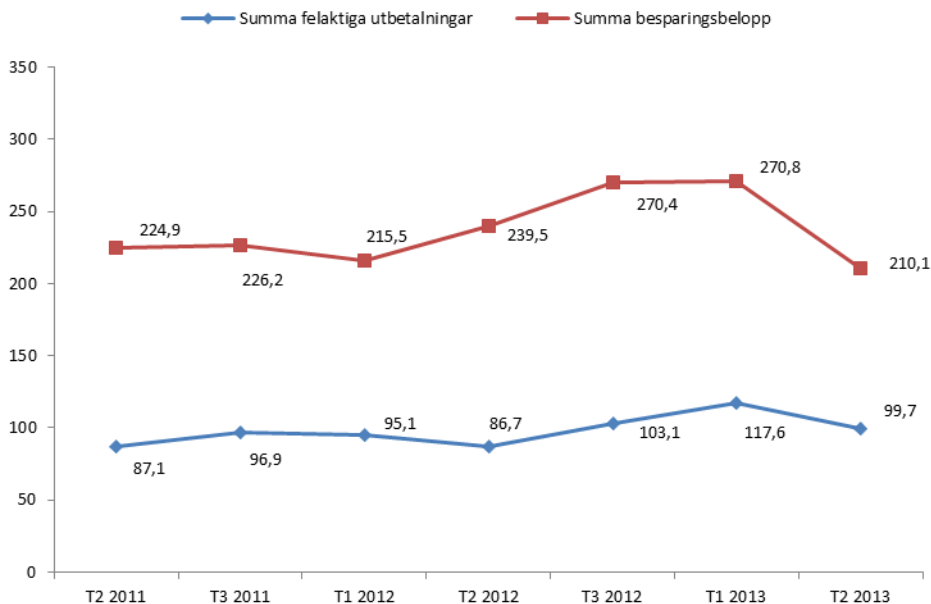
Om en kund beviljats en ersättning som hon eller han inte har rätt till ska Försäkringskassan stoppa eller minska ersättningen i samband med en kontrollutredning. Därefter ska Försäkringskassan även ta ställning till om personen ska betala tillbaka hela, eller delar av den felaktigt utbetalda ersättningen. Under andra tertialen 2013 konstaterades att ersättning felaktigt betalats ut i 1 328 kontrollutredningar. Det sammanlagda beloppet för dessa ärenden uppgick till nästan 100 miljoner kronor.

Det är en ökning med 13 miljoner kronor jämfört med samma tidsperiod för föregående år. Assistansersättning och sjuk- och aktivitetsersättning står för drygt halva beloppet medan flest fel utbetalningar upptäckts inom föräldrapenning (231 st), barnbidrag (190 st) och bostadsbidrag (188 st).

Uppskattade framtida besparingar

Utöver de utredningar som resulterar till återkrav leder många utredningar till att ersättning minskas till ett lägre belopp eller att den helt upphör. När det rör sig om en förmån som skulle ha betalats ut under en längre tid innebär detta en väsentlig minskning av framtida felaktiga utbetalningar. Under andra tertialet 2013 beräknas det framtida besparingsbeloppet till drygt 210 miljoner kronor.

Diagram 3. Tidsserie över den totala summan över felaktiga utbetalningar samt besparingsbelopp, Mkr



Felaktiga utbetalningar inom assistansersättningen

Under andra tertialen 2013, har vi inom assistansersättningen ställt återkrav eller begärt skadestånd på drygt 28,5 miljoner kronor samt förhindrat 24,8 miljoner kronor i framtida felaktiga utbetalningar. Vad gäller beloppet för återkrav och skadestånd har det fördubblats jämfört med samma tidsperiod förra året. Detta

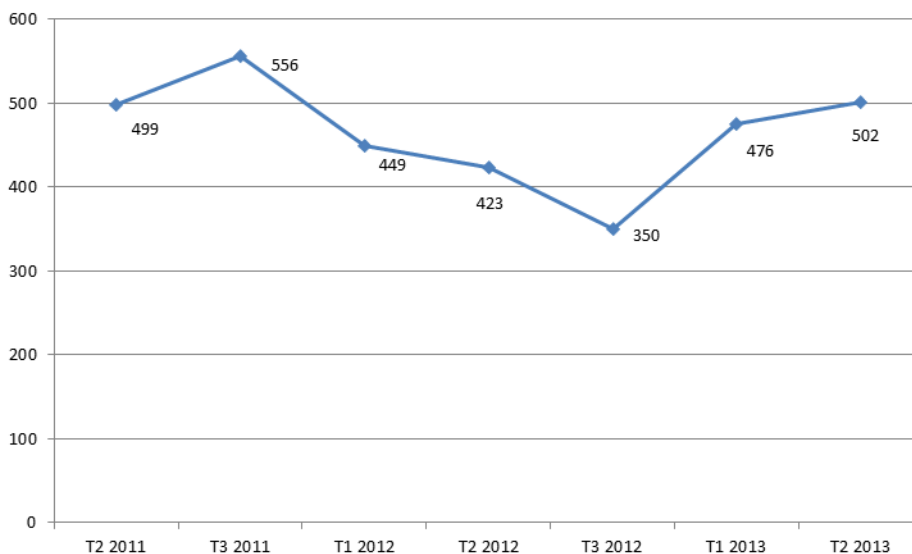
visar att den strategiska inriktningen⁴ på att förhindra felaktiga utbetalningar inom assistansersättningen fortsätter visa goda resultat ur ett effektivitetsperspektiv.

Antal polisanmälningar

Efter beslut om rätten till ersättning och eventuellt återkrav ska Försäkringskassan även ta ställning till om misstanke om brott föreligger. Enligt bidragsbrottslagen ska alla misstänkta brott polisanmälas.

Av samtliga utredningar som avslutades under andra tertialen 2013 ledde drygt 8 procent, det vill säga 502 utredningar, till en polisanmälan. Jämfört med samma tidsperiod 2012 är detta en ökning. Antalet polisanmälningar har ökat något under andra tertialen och ligger på en stabil nivå jämfört med genomsnittet. Det är främst inom assistansersättningen som en ökning skett jämfört med samma period under förra året. Se tabell 3.

Diagram 4. Tidsserie över antal polisanmälningar per tertial 2011 - 2013



Beslut från polis, åklagare och domstol

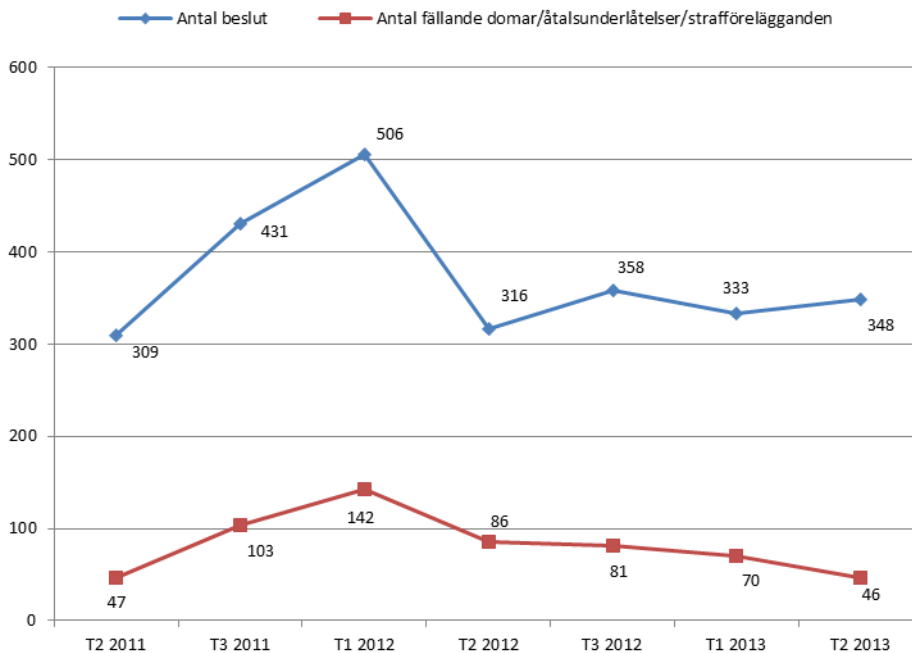
Polis, åklagare och domstol återrapporterade 348 beslut under andra tertialen 2013.⁵ Av de återrapporterade besluten ledde 13 procent, det vill säga 46 stycken, till lagföring. Begreppet lagföring innebär att en person har förklarats skyldig till ett brott. Detta kan ske genom att en åklagare meddelar

⁴ Försäkringskassan inledde i början av 2011 en nationell kontrollinsatsning – assistansprojektet – för att upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar av assistansersättning. Projektet sker i samverkan med polis, åklagare, Skatteverket och andra myndigheter inom ramen för regionala underrättelsecenter (RUC).

⁵ Beroende på handläggningstiderna hos polis, åklagare och domstolar kan det dröja upp till flera år innan Försäkringskassan får besked om resultatet av en polisanmälan. Statistiken över de beslut om inkommit från polis, åklagare och domstol under en viss period har därför inte något samband med statistiken över de polisanmälningar som gjorts under samma period.

åtalsunderlåtelse, utfärdar ett strafföreläggande som godkänns av personen eller att personen fälls i tingsrätt. Se tabell 5.

Diagram 5. Tidsserie över antal beslut från polis/åklagare/domstol samt fällande domar/åtalsunderlåtelse/strafförelägganden



Vi ser en minskning i antal lagförda om man jämför med samma tid föregående år. Som framgår av diagrammet ovan är det dock stora variationer mellan varje tertial.

Under 2013 har Försäkringskassan, Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten beslutat om att uppdatera och vidareutveckla den gemensam handlingsplan, som utformades andra gången 2007, för att bekämpa bidragsbrott.

- Arbetet med att bekämpa olika former av bidragsbrott och andra brott som rör socialförsäkringen har fortsatt fokus.
- Det goda samarbetet bör utvecklas och effektiviseras på både central och lokal nivå och arbetssättet med särskilt utsedda kontaktpersoner som samverkansparter på lokal nivå inom varje myndighet ska fortsätta
- Vårt gemensamma mål är att anmälningarna och utredningarna av bidragsbrott och andra brott som rör socialförsäkringen ska hålla hög kvalitet och därmed bidra till att personer som gjort sig skyldiga till brott blir lagförda.

Bilaga: Tabeller över avslutade kontrollutredningar, polisanmälningar, felaktiga utbetalningar, besparingsbelopp och återrapporterade polisanmälningar redovisade per förmån över andra tertialen 2013

Tabell 3. Avslutade kontrollutredningar och polisanmälningar

Förmån	Avslutade utredningar, antal	Andel av totalt antal utredningar	Polisanmälningar, antal	Andel polisanmälningar av avslutade utredningar
Bostadsbidrag	1 033	17 %	48	5 %
Sjuk- och aktivitetsersättning	978	16 %	44	4 %
Sjukpenning	926	15 %	61	7 %
Underhållsstöd	564	9 %	26	5 %
Föräldrapenning	484	8 %	90	19 %
Tillfällig föräldrapenning	430	7 %	49	11 %
Barnbidrag	371	6 %	70	19 %
Bostadstillägg	296	5 %	31	10 %
Assistansersättning	231	4 %	42	18 %
Aktivitetsstöd	218	4 %	26	12 %
Övriga ersättningar	211	4 %	10	5 %
Ersättning saknas	179	3 %	0	0 %
Tandvårdsstöd	40	1 %	4	10 %
Arbetskadelivränta	19	>1 %	1	5 %
Totalt	5 980	100 %	502	8 %

Tabell 4. Felaktiga utbetalningar och besparingsbelopp (kronor)

Förmån	Felaktig utbetalning	Besparingsbelopp
Assistansersättning	28 544 221	24 838 326
Sjuk- och aktivitetsersättning	25 852 471	74 317 062
Sjukpenning	8 364 227	2 585 512
Föräldrapenning	7 816 753	1 508 594
Barnbidrag	7 589 728	47 572 264
Tandvårdsstöd	4 855 543	309 672
Bostadsbidrag	4 832 020	5 120 803
Bostadstillägg	4 231 620	3 159 032
Underhållsstöd	3 234 609	45 172 745
Tillfällig föräldrapenning	1 777 492	169 681
Arbetskadeföränta	1 013 405	3 854 736
Aktivitetsstöd	714 186	120 876
Övriga ersättningar	444 147	114 133
Vårdbidrag	316 879	106 226
Handikappersättning	160 737	1 175 751
Totalt	99 748 038	210 125 413

Tabell 5. Återrapporterade polisanmälningar (antal)

Förmån	Fällande och delvis fällande domar (inkl. strafförelägganden åtalsunderlåtelse,	Beslut från polis/ åklagare/domstol
Barnbidrag	0	71
Sjukpenning	9	49
Föräldrapenning	9	49
Bostadsbidrag	10	46
Sjuk- och aktivitetsersättning	11	41
Tillfällig föräldrapenning	1	24
Underhållsstöd	1	21
Bostadstillägg	2	16
Övrigt	0	9
Assistansersättning	0	9
Aktivitetsstöd	3	7
Arbetskadeföränta	0	3
Vårdbidrag	0	3
Totalt	46	348